

प्रवृद्धं यथा तथा शोचा दीप्यस्व । अचोऽतस्तिड इति [पा० ६.३.१३५.] संहि-
तायां दीर्घः । अतिशयेन युवा यविष्ठ । इष्ठनि परे स्थूलद्वयुवेत्यादिना [पा० ६.
४.१५६.] वादिलोपे गुणे च रूपम् । यविष्ठ एव यविध्यः । स्वार्थे तद्धितयकारः
॥३॥

उप त्वग्ने हविष्मतीर्धृताचीर्यन्तु ह्येत ।

नुषस्व समिधो मम ॥४॥

का० [४.८.६.] उप त्वेति जपतीति । हे अग्ने हविष्मतीर्हविष्मत्यः हविर्युक्ता
धृताचीः धृताच्यो धृताक्ता एताः समिधस्त्वा त्वामुपयन्तु । प्रत्युपगहन्तु । हे ह्येत
प्रेप्सावन् (१.) । ह्येतः आचक इति कालिकर्मसु पठितत्वात् [निघ० २.६. (१a.)] ।
तथाविध हे अग्ने मम मदीयाः समिधः त्वं नुषस्व सेवस्व त्वामुपयतीरङ्गीकुर्वित्यर्थः ।
हृन्दसि परेऽपि व्यवहृताश्चेति [पा० १.४.८१.८२.] उपयन्तु इत्युपसर्गक्रियापदयो-
र्व्यवहितत्वम् । हविष्मतीरित्यादौ वा हृन्दसीति [पा० ६.१.१०६.] पूर्वसवर्णादो-
र्धत्वम् ॥४॥

II. a. भूर्भुवः स्वः ।

b. यौरिव भूम्ना पृथिवीव वरिम्ना ॥ तस्यास्ते पृथिवि देवयजानि पृष्ठे-
ऽग्निमन्नादमन्नाद्यायादधे ॥५॥

का० [४.१.१.] दारुभिर्ज्वलन्तमादधाति भूर्भुव इति सम्भारेष्विति । [४.१.१६.]
भूर्भुवः स्वरिति पूर्ववदिति चेति । अस्यार्थः । आपो हिरण्यमूषाखूत्करः शर्करेति
पञ्च सम्भारान्सम्याद्य स्फ्येनोष्णिखितायां शुद्धायां भूमौ तान्सम्भारानवस्थाप्य तेषु
शुष्ककाष्ठैर्ज्वलन्तमग्निं भूर्भुव इत्यक्षरत्रयमुच्चारयन्नादध्यात् । इदमाहुवनीयाधा-
नम् । एवमष्टाक्षरत्वाद्भेर्गायत्रत्वं श्रुत्योक्तम् । गायत्रीसंहितस्याग्नेः प्रजापतिमुखा-
दुत्पन्नत्वात् ॥ अथ मन्त्रार्थः । एतेषाधानमन्त्रेषु भूरिति प्रथमा व्याहृतिः । भुव
इति द्वितीया । सुवरिति तृतीया । एतास्तिस्त्रो व्याहृतयः पृथिव्यादिलोकत्रयना-
मानि । एतदुच्चारणपूर्वकं प्रजापतिना लोकत्रयस्य सृष्टत्वात् । अत एवाभिः स्था-